

บุคคลที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรยกย่อง

ฐานข้อมูล

ภูมิปัญญาท้องถิ่น / ปราชญ์ชาวบ้าน

องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนทอง

ตำบลบางขุนทอง อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

บทนำ

ครุภูมิปัญญาไทยหรือที่ยกย่องกันว่าปราชญ์ชาวบ้าน มีหลากหลายตามความถนัดและการปฏิบัติของแต่ละคนซึ่งมีองค์ความรู้ที่มีการหล่อหลอม ซึมซับ บ่มเพาะ คั้นคว้า ทดลองโดยใช้วิถีชีวิตของตนเองเป็นห้องทดลองขนาดใหญ่ เพื่อทดสอบความถูกผิดแล้วคิดสรรกลั่นกรองสิ่งที่มีคุณค่าแก่ชีวิต แก่แผ่นดิน ถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้สืบสานทั้งที่เป็นมรดกและทั้งที่เป็นสมบัติทางปัญญา

ดังนั้นประสบการณ์ความคิดและวิถีการดำรงชีวิตของครุภูมิปัญญาไทยแต่ละท่านล้วนเป็นขุมทรัพย์ทางปัญญาที่สำคัญของแผ่นดินซึ่งกลุ่มงานภูมิปัญญาท้องถิ่นขอแนะนำครุภูมิปัญญาไทยหรือปราชญ์ที่น่าสนใจและเรียนรู้วิถีชีวิต / การปฏิบัติงาน

องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนทอง เล็งเห็นความสำคัญและเพื่อเป็นการยกย่องเชิดชูเกียรติและเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ จึงได้จัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนทอง ขึ้น

กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนทอง

ความหมายและขอบข่ายภูมิปัญญาไทย

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรสร รุ่งแต่ง พัฒนาและถ่ายทอด สืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

ภูมิปัญญาไทย มีลักษณะเป็นองค์รวม และมีคุณค่าทางวัฒนธรรม เกิดขึ้นในวิถีชีวิตไทย ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่งอกงามขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย ลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญามีความเด่นชัดในหลายด้าน เช่น

๑. ด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนามาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งสามารถพึ่งพาตนเอง ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหา การเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยี ที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น
๒. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นขบวนการให้ชุมชนท้องถิ่น สามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น
๓. ด้านการแพทย์แผนไทย ได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น ยาจากสมุนไพรอันมีอยู่หลากหลาย การนวดแผนโบราณ การดูแลรักษา และสุขภาพแบบพื้นบ้าน เป็นต้น
๔. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการป่าต้นน้ำและป่าชุมชน เป็นต้น
๕. ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ได้แก่ ความสามารถในด้านการสะสมและบริหารกองทุนและสวัสดิการชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม เช่น การจัดการกองทุนของชุมชนในรูปของสหกรณ์ออมทรัพย์ รวมถึงความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม โดยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการรักษายาบาลของชุมชน และการจัดระบบสวัสดิการบริการชุมชน
๖. ด้านศิลปกรรม ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ การละเล่นพื้นบ้าน และนันทนาการ

๗. ด้านภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ผลงานด้านภาษา คือ ภาษาถิ่น ภาษาไทยในภูมิภาคต่าง ๆ รวมถึงด้านวรรณกรรมท้องถิ่นสารคดีจัดทำสารานุกรมภาษาถิ่น การปริวรรตหนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนรู้การสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่าง ๆ
๘. ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี ได้แก่ ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ปรัชญา ความเชื่อและประเพณีที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อบริบททางเศรษฐกิจ สังคม เช่น การถ่ายทอดวรรณกรรม คำสอน การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีข้าว
๙. ด้านโภชนาการ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกสรร ประดิษฐ์และปรุงแต่งอาหารและยาได้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่างๆ ตลอดจนผลิตเป็นสินค้าและบริการส่งออกที่ได้รับความนิยมแพร่หลาย รวมถึงการขยายคุณค่าเพิ่มของทรัพยากร

ครูภูมิปัญญา

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้จัดทำนิยามความหมายของครูภูมิปัญญาและครูภูมิปัญญาไทยไว้ดังนี้

ครูภูมิปัญญา หมายถึง บุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านหนึ่งด้านใด เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน และได้รับการยกย่องให้เป็น “ครูภูมิปัญญาไทย” เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒

ภูมิปัญญาท้องถิ่น / ปราชญ์ชาวบ้าน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแพทย์แผนไทย

หมอรักษากระดูก, จับเส้น / นวดแผนโบราณ ประกอบด้วย

๑. นายดำ	พรหมศร	นวดจับเส้น	หมู่ที่ ๓
๒. นางนุ้ย	คงศรี	นวดจับเส้น	หมู่ที่ ๔
๓. นางสาย	หมวกสกุล	นวดจับเส้น	หมู่ที่ ๕

หมอรักษาโรคแผนโบราณ / หมอพื้นรักษาโรค

๑. นายเริ่ม	แสงสุรณ	พ่นยาสูวีส	หมู่ที่ ๔
๒. นางแหมะ	มามะ ๘๐/๑	ด้านการถอนพิษงู ๘๐/๑	หมู่ที่ ๖
๓. นางฉิม	ยอดรักษ์	หมอปวดฟัน	หมู่ที่ ๕
๔. นางเขียว	นิลวิจิตร	นวดน้ำมัน	หมู่ที่ ๕

หมอดั้มยาสมุนไพร

๑. นายเรียง	ทองเพิ่ม	หมู่ที่ ๓

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศาสนาและประเพณี

หมอทำมงคล / ไหว้ภูมิ / ทำเคราะห์บ้าน / ขึ้นบ้านใหม่ / งานแต่งงาน

๑. นายเรียง	ทองเพิ่ม	หมู่ที่ ๓
๒. นายยาน	ขุนพรหม	หมู่ที่ ๒
๓. นายติน	บกสกุล	หมู่ที่ ๕
๔. นายไธ	คงรังสี	หมู่ที่ ๔
๕. นายจัน	พูนเทพ	หมู่ที่ ๓

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปวัฒนธรรม / ดนตรี

๑. นายแอะ	ทองคุปต์	การรำโนราห์	๔๐ หมู่ที่ ๓
๒. นางสุณี	เชื้อคง	การรำโนราห์	๖๒/๒ หมู่ที่ ๓
๓. นายประเสริฐ	เชื้อคง	การแสดงหนังตะลุง	๖๒/๒ หมู่ที่ ๓
๔. นายอิสระ	หมวกสกุล	การเล่นกลองยาว	หมู่ที่ ๒

การทำบายศรี จากใบตอง

๑.นางเฉลียว เพชรประหยัด		หมู่ที่ ๓
๒.นางลาวลีย์ ขุนเพ็ชร		หมู่ที่ ๓
งานปั้นพระพุทธรูป		
๑.นายบุญธรรม พรหมภักดี		หมู่ที่ ๔
๒.นายแดง พรหมภักดี		หมู่ที่ ๔
เครื่องจักรสาน		
๑. นายแอะ ทองคุปต์		หมู่ที่ ๓
๒. นายคลัง ทองคุปต์		หมู่ที่ ๓
๓. นายดุก บกชู		หมู่ที่ ๓
๔. นายดำ สุขเพชร		หมู่ที่ ๓
ทำว้าววงเดือน		
๑. นายปง ทองพรหม		หมู่ที่ ๓
การทำปุยชีวภาพ		
๑. นายเผียน เสาร์พูน		หมู่ที่ ๓
๒. นายเต็ม		หมู่ที่ ๔
กลุ่มข้าวซ้อมมือบ้านโคกงู		
๑.นางประนอม พรหมเจียม		หมู่ที่ ๓
กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง		
๑.นางจัทรา ศรีนาเมือง		หมู่ที่ ๕
๒.นายเดช มินทกาญจน์		หมู่ที่ ๕
๓.นายบุญ หะยะมิน		หมู่ที่ ๕
ศูนย์ศิลปาชีพทอผ้าบ้านโคกชุมบก		
๑. นางสมจิตร หมวกสกุล		หมู่ที่ ๕
๒. นางสมจิตร พรหมแก้ว		หมู่ที่ ๕
ศูนย์ศิลปาชีพปักผ้าบ้านยูโย		
๑.นางนิ่มมะ สาแม		หมู่ที่ ๑
กลุ่มเพาะเห็ดบ้านโคกงู		
๑.นางประนอม พรหมเจียม		หมู่ที่ ๓